

Boekbespreking

Prof. Mr. Drs. H. Beckman en
Prof. Dr. M. A. van Hoepen

Deelnemingen en groepsjaarrekening

Uitgever: Euroforum, Eindhoven, 1984.
Prijs f 76,00

Het terrein van de Externe Verslaggeving van ondernemingen en andere organisaties wordt in Nederland zo langzamerhand wel erg complex. Nog nauwelijks een decennium geleden waren wettelijke voorschriften en uitspraken van regelgevende organen erg schaars. Destijds bleek men daar in Nederland goed mee te kunnen leven. Door allerlei omstandigheden waarop in het bestek van een boekbespreking niet verder kan worden ingegaan, is hierin een drastische verandering gekomen. Ook hiermee moeten de samenstellers van verantwoordingen, zoals jaarrekeningen, echter leren leven.

In andere landen, zoals de Verenigde Staten van Amerika, waar de regelgeving al in een veel eerder stadium uitgebreid en ingewikkeld is geworden, verschijnen met grote regelmaat lijvige boekwerken. Hierin wordt getracht de lezer een wegwijzer in de doolhof te bieden. Al naar gelang de opzet van het boekwerk is een dergelijke handreiking nuttig of niet. Soms maken goedwillende auteurs de zaken nog ingewikkelder dan ze al zijn, maar soms wordt ook in heldere bewoordingen in niet al te grote stappen uiteengezet hoe de problemen liggen.

In Nederland moeten we aan dit soort boeken wennen, omdat de wet- en regelgeving pas recent op gang zijn gekomen. Een stroom van boeken en losbladige uitgaven wordt echter over ons uitgestort.

Euroforum, de bekende organisatie die symposia en seminars organiseert, o.a. over jaarrekeningproblemen, is in 1984 gestart met een serie boeken die worden aangeduid als losdelige Euroforum-publikaties. De verzamelnaam voor deze publikaties is Externe Verslaggeving, handleidingen voor de praktijk. De serie staat onder redactie van de Rotterdamse hoogleraren Beckman en Van Hoepen en het eerste deeltje dat eind 1984 verscheen, is geschreven door deze beide redacteuren.

Het is niet het eerste deeltje uit de serie, maar het vierde en het gaat over 'Deelnemingen en groepsjaarrekening'.

Na lezing van dit eerst gepubliceerde deeltje uit de serie Externe Verslaggeving krijgt men de indruk, dat de redactie voor ogen heeft om niet de weg in te slaan om zaken ingewikkelder voor te stellen dan ze zijn. Een aanwinst voor onze literatuur dus.

Uit het voorwoord van de redactie valt te lezen dat de aanleiding tot de serie wordt gevormd door de aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de Vierde Richtlijn van de Europese Gemeenschappen inzake het vennootschapsrecht. De serie houdt het midden tussen een naar volledigheid strevende losbladige uitgave en op onderwijsdoelinden gerichte boeken. De in deze reeks te verschijnen delen beogen primair een handreiking voor samenstellers van jaarrekeningen te zijn. Hiermee wordt tevens door de wijze van bundeling van de informatie naar onderwerpen een nuttige dienstverlening aan het accountantsberoep geboden en de redactie hoopt dat een aantal van de delen uit de reeks toch ook wel hun weg naar het onderwijs zullen vinden.

Het eerst verschenen deeltje gaat dus over 'Deelnemingen en groepsjaarrekening', een complexe materie. De auteurs behandelen hun onderwerp in een elftal hoofdstukken die als volgt samen te vatten zijn:

- Kwalificatie van belangen, met name wanneer een belang een deelneming, een dochtermaatschappij, een groepsmaatschappij, e.d. is.
- Rubricering van belangen, de gevolgen van het kwalificeren voor het rubriceren in de jaarrekening.
- De waardering van belangen, waarbij de verschillende methoden voor het waarderen van deelnemingen aan de orde komen.
- Informatieverschaffing over belangen.
- Enkele capita selecta, zoals valutaproblematiek en fiscale implicaties.

Kwalificatie van belangen

Het hoofdstuk over de kwalificatie van kapitaalbelangen en overige belangen is helder geschreven. De auteurs geven er blijk van de wet goed te kennen en ook te kunnen interpreteren. De verschillende criteria die aan de orde kunnen zijn om een belang als een deel-

neming, dochtermaatschappij of groepsmaatschappij te kwalificeren komen uitgebreid aan de orde en de diverse voorbeelden verhelderen de problemen op goede wijze. Het vraagstuk dat vennootschappen onder firma of commanditaire vennootschappen als deelneming of dochtermaatschappij worden aangemerkt wordt op een goede manier uiteengezet.

Rubricering van kapitaalbelangen en overige belangen

Met betrekking tot het hoofdstuk over rubricering kan hetzelfde worden gezegd als over het hoofdstuk over kwalificatie. Op duidelijke wijze worden de wettelijke voorschriften terzake uiteengezet. Als zodanig zou gezegd kunnen worden dat het boek een goede weg in de doolhof biedt.

Waardering van kapitaalbelangen

Voor het vraagstuk van de waardering van kapitaalbelangen en deelnemingen in het bijzonder hebben de auteurs een vieraal hoofdstukken ingeruimd. Ook een deskundige op het gebied van de grondslagen voor waardering en resultatenbepaling in jaarrekeningen weet dat de grondslagen voor de belangen in andere vennootschappen een moeilijke materie zijn. Het zal dan ook geen verwondering wekken dat kritische opmerkingen ten aanzien van het boekje van Beckman en Van Hoepen met name hier te maken zijn. Dit geldt vooral ten aanzien van het gebruik van cijfervoorbeelden. De gepresenteerde voorbeelden zijn niet onjuist, maar tamelijk eenvoudig. In de praktijk zijn de problemen dikwijls veel complexer. Een boekje dat mede als titel heeft 'Handleiding voor de praktijk' zou op wat ingewikkelder situaties ook moeten ingaan. Bepaald een gemis is dat niet uitdrukkelijk wordt ingegaan op het unieke van de vermogensmutatiemethode voor deelnemingen. In Europees verband is Nederland eigenlijk het enige land dat die vermogensmutatiemethode voor deelnemingen hanteert als een netto-vermogenswaardemethode. In een boekje als dit had het niet misstaan om een kort overzicht te geven van de oorzaken welke in Nederland hebben geleid tot het toepassen van de netto-vermogenswaardemethode, waarbij ingegaan had kunnen worden op de omstandigheid dat in Nederland de band tussen de enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening erg belangrijk wordt gevonden als het gaat om de presentatie van vermogen en resultaat. Overigens worden de diverse varianten van de vermogensmutatiemethode reedelijk beschreven en de lezer krijgt ook hier

waar voor zijn geld. Vrij uitgebreid wordt ook ingegaan op het probleem van de wettelijke reserves. Wij willen niet beweren dat wettelijke reserves inzake deelnemingen te veronachtzamen zijn, maar gezien de nadruk die in Nederland wordt gelegd op de geconsolideerde jaarrekening is het vraagstuk van de wettelijke reserves, die alleen noodzakelijk zijn in een statutaire jaarrekening, nu ook weer niet zo belangrijk. Woorden van waardering passen nog wel met betrekking tot het hoofdstuk over de waardering van deelnemingen in personenvennootschappen. In Nederland is hier weinig literatuur over verschenen en de opmerkingen van Beckman en Van Hoepen over deze deelnemingen zijn bepaald een aanwinst voor onze literatuur.

Informatie over gekwalificeerde belangen

Bij het hoofdstuk over informatieverschaffing zijn de auteurs weer in hun element. De wettelijke voorschriften terzake worden op heldere wijze uiteengezet en de lezer krijgt hierin weer voldoende inzicht in de problemen die met betrekking hiertoe bestaan.

Ten aanzien van de capita selecta noem ik nog het hoofdstuk over de groepsjaarrekening. Wellicht had ik mij hier te veel van voorgesteld, maar in elk geval krijgt men na lezing van dit hoofdstuk geen goed inzicht in de betekenis van een geconsolideerde jaarrekening. De schrijvers zijn bepaald zeer bescheiden als het gaat om het uiteenzetten van rapportering over economische entiteiten. Ook de technieken van consolideren komen slechts zeer beperkt aan de orde. Eigenlijk is de behandeling van Beckman en Van Hoepen beperkt tot de criteria voor het opnemen van belangen in de groepsjaarrekening waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen dochtermaatschappijen die tot de groep behoren en die niet tot de groep behoren en tot groepsmaatschappijen die geen dochtermaatschappijen zijn. De behandeling is wel helder, maar blijft wat vlak.

Conclusie

Dit eerste gepubliceerde deeltje uit de reeks Externe Verslaggeving is zeer bruikbaar voor iedereen die te maken heeft met jaarrekeningen. Op goede wijze wordt uiteengezet welke kapitaalbelangen er zijn, wanneer bepaalde kapitaalbelangen gekwalificeerd kunnen worden als deelneming, dochtermaatschappij of groepsmaatschappij. Vervolgens komt goed aan de orde wat de gevolgen van deze kwalificatie

zijn en ook over waardering van de belangen worden nuttige opmerkingen gemaakt. De lezer die uiteenzettingen verwacht over de functie en betekenis van een geconsolideerde jaarrekening moet dit boek niet ter hand nemen. Maar blijkens het voorwoord van de auteurs

was dit ook niet de bedoeling. Het boek beoogt primair een handreiking te zijn voor de samenstelling van de jaarrekening en geen uitgebreide verhandeling over de functie van de jaarrekening.

Prof. Dr. A. J. Bindenga